

SOKFÉLE.

28. Szám.

Béts. Április 5-dikén.

1833

Emlékeztető Jegyzetek.

Április.

2 és 3 Apr. — 1814. Talleyrand összevgyűjti a' Tanátsot, mely azonnal egy előleges kormányzótestet nevez ki (melynek fejévé ugyan tsak Talleyrand tétett), 's ezek után Napoleon Tsászárt egy indító okokkal támogatott Határozás által az uralkodásból kizárja, a' nekie letett esküvés alól mindenkit egyaránt feloldoztatottnak nyilatkoztatván. *) — 1828. I Miklós nyilatkoztatása a' Persiai béke miatt. Az új tartományok, mellyek Orosz Országhoz kaptoltatnak *Arménia* nevet kapnak.

4 Apr. — 1806. Uj Katekizmus Frantzia Országban. Most már a' Nép nevelést 's a' tanítás systemáját is alaton formák 's rab-szolgai szellem mérgezték. **) — 1814. Alopeus Paris Főkormányozója közli, hogy az egyesült Hatalmasságok, a' Bourbonokat Frantzia Fejedelmeknek elősmerik,

5 Apr. — 1794. A' Cordilliersek lefejeztetnek, 's velek Danton, Desmoulin, 's a' vitéz Westermann general, kinek a' köztársaság, több fényes győzedelmet köszönhetett. — 1795. A' Porosz Baselben külön békét köt a' Frantziákkal. — 1572. A' Spanyolok vissza akarják foglalni Brielt, de nagy veszteséggel veretnek vissza. — 1800. Amerikában egy ház nagyságú, világot 's melegséget terjesztő tüzes tömeg mutatta magát a' levegőben.

Egy két szó a' Pesti Versenyezések feletti egy két szó felett.

Böjtelő hó 15-dikén jött e' betses Sokfélében jó hosszú *egy két szó a' Hazában lábra kapni indúlt*

*) „Talleyrand gab dem Princip dieses Verfahrens den Namen: Legitimität.“

**) „Die Religion ward darin frevelhaft herabgewürdigt zur Dienstmagd der Usurpation, und alles Volk ward niedergeworfen zum abgottischen Dienst gegen den Kaiser, als Ebenbild Gottes auf Erden.“

Lófuttatások felett, 's azt, mint minden jó főképp Hazánk boldogítását tárgyazó irományokat szokott nagy örömmel olvasván, nem óvakodhatott eléggé lelkem, hogy benne bizonyos megütköző gondolatok ne támadtak volna, mellyeket gyenge tehetségem szerint, igen röviden közleni bátorkodom. Mert, ha kívül sokkal mostohábban bánt legyen is a' sors, mint sem hogy a' hon' serdülő boldogságának, tettei és hathatós segedelme által sebesen repülő szárnyakat adhatnának; még is édes és szent kötelességének ismeri arról legalább elmélkednie. Ezért is legyen meggyőződve azon Észrevételeket tevő érdemes *magyar Hazafi*, hogy én, rá nézve, gondolatimat minden tisztelettel nyilatkoztatom ki, míg sorait őszinte érzelemmel áttekinteni szerentsém van.

A' Versenyezés elleni indulatját tolmátsolják tehát e' sorok azon *Tisza vidéki* tisztelt *magyar Hazafinak*? — Fájdalom, hogy ennyire igaznak kell annak lenni, hogy minden nagy jelentésű újnak, mellynek jó következése, egyéb iránt a' jövődö' titkos kebeléből gyakran ezerekre meg ezerekre áldást hintve születnek, a' rögzött szokás' olly sok ellenszegült akadályával kell küzdenie! Első ditső magyar Királyunk a' keresztény vallás' behozataláért mennyi veszélyt volt kénytelen legyőzni az ellene fortyant támadók' dühe miatt. Kolumbusnak egy új földrész' felfedezéséről való tépelődései, boldogtalan álmodozások gyanánt gúnyoltattak ki. Milly gyúnynak volt kitétetve Galiléi, merész gondolatáért. Milly keserű megjegyzéseket kelle *Fulton*nak elnyelnie azért, hogy ő a' szélsend' ellenére is repíteni akarta gőz-gépely által hajóit a' mélyen nyugvó tenger' vizein! — A' Versenyezés is nálunk új dolog, vagy legalább újnak tetszik, minekutánna el kellett feledniük, hogy atyáink' vetélkedő lelkeik,

nagy divatban lévő viadaljátékaikban a' lófuttatásnak is nevezetes helyt adtanak. Új tehát most, 's ha tsak felülegesen tekintjük meg, nem látván benne egyebet pusztá futtatásnál, nem ok nélkül, fel is szóllhatni el-lene. De fontoljuk meg tzélját, fontoljuk meg követke-zéseit 's környülményeiről értekezzünk ahoz értökkel, tapasztalt férjfiakkal; akkor nehezen fogjuk azt mondhatni, hogy *hiba az bennünk, hogy a' tsekély-ségből kelleltinél nagyobbbat tsináltunk.*

Honfeleink? kebleikből árasztott borzasztó vérpa-takokba került már azon boldógtalan tsapás Nemze-tünkön, hogy az egyet-nem-értés és szakadás' vad szellemének megengedtük sárkányfejét köztünk fen-hordozni. Ez lakott a' Magyarok közt olly gyakran; ez űzi kebleinkben irgalmatlan játékát szinte mai na-piglan is. Ezt pedig és ennek siratandó nyomait nem szükséges bő szavakkal festegetnem, sokszorosán jaj-gatják azt füleinkbe történeteink: tsak azt mondom, hogy ha ez gyakorta nem rak vala az erköltsi test' ta-gai közt magas falakat, 's nem süttögeti egymás után a' szívekbe lángoló fáklyáját; nem tudva semmit a' se-bekről, mellyekkel annyiszor zúzattunk, régen ott állnank, hová most boldog remény fejében tsak óhaj-tunk eljutni. De hány a' szomorító szakadás ma is köztünk! Mint meg annyi tengerek, úgy szaggatják tsak nem külön országokra kedves honnunkat már tsak folyóink is. A' hányféle vallásbeli felekezet van köztünk, annyiféle egymástól egészen különvágó gon-dolkodású 's tselekvésú nemzetet teszünk, mint ha nem ugyan azon egy Isten' zsámolya' elébe nyujtanók töredelmes szíveinket. A' mennyi nyelv 's helység van köztünk, annyi egymástól idegenkedő hazát képezünk, mint ha nem ugyan azon egy édes Hazának ápoló kar-ján nyugodnánk. Sőt fájdalommal kell látnunk, miként

azon biztos reménnyel behozott egyesítő 's oktató mód, a' Casinó is még tsirájában átokká válik fejünkön. Mert van város, hol ezen Egyesületek — tzéljokat eltévesztve — arra szolgálnak, hogy kik az egymástóli idegenkedést eddig alig érezték, most külön osztályokra szakadva, külön egyesületet alkotva, rendszeresebben kerüljék, gyűlöljék egymást!! Illy bel nyavalyáktól rombolt test ezen attilai örök! — Mi lenne itt már ohajtandóbb, mint e' közfalakat lerontani, a' bal véleményeket 's eltoló hidegséget elhárítani, 's e' szaggatott együvé tartozó tagokból egy testet alkotni? — Ez már a' siró Hazától egy nagyfontosságú feladat az óriási nagy hazafiúi lélek elébe! Mert — a' világsodás szégyenére — a' miveltebbek közt inkább dühösködik e' különözés szétszóró szelleme! — Ennek végre hajtására valók lennének már azon nagy haszonnal gyönyörködtető Egyesületek, mellyeknek itt ott naponkénti felállását minden igaz Magyar rebegő lélekkel fogadja; tsak bár — a' mint felebbi gyászos felhozásom tántorítja — a' szent tzél teljes világában szemeik előtt állna! — Ezen közfalak' törésére van állapítva a' Versenyezés is. Mert erre az ország minden részéből gyülekeznek részint résztvevők, részint nézők, 's itt, mint vidám nemzeti ünnepen, lassanként gyengül az idegenkedés, tartózkodás; törődik, szokik össze a' különféle szenvedelmű nép, 's így alakul lassanként a' Morális test, mellynek ugyan azon egy elrendő ditső tzél lesz eleibe tűzve. 'S mi fényesek lehetnek ennek következesi! azok mellett pedig a' gondos lótenyésztés által, mellyet a' divatos Versenyezés életrehozandó, szép lovakkal is gazdagodik a' hon, a' mi ismét tagadhatatlanul nyereség.

Körülményeit tekintve pedig ennek, koránt sem lehet a' Lófuttatást az igazi *lócultúra tsalóka jelének*

's az állat illetlen kínzásának mondani. Gondolom, hogy a' lótenyésztésben fő tzél az, hogy mennél szebb, épebb, egészségeseb ló neveltessék, 's tsak az ép egészséges ló legerősbb. Már pedig illyenné igyekszik lovát nevelni a' versenyező, mert tsak az ilyen lehet győztes. Tsalóka jele e' hát a' Versényezés az alapos és hasznos következesű lótenyésztésnek? — A' kínzás nevet pedig a' futtatás nem érdemli. Mert arra a' leggyöngédebb gondossággal, ápolgatással neveltetik és tartatik a' ló, futása pedig mellyben magát erőltetni kell, nagyon kevés ideig tart. De ez sokkal böltsebben ki van merítve a' derék G. Széchenyi István Lovakról írt jeles munkájában, hogy sem én — teljességgel járatlan — erről szólhatnék 's bővebben szólnom szükséges lenne. 'S általában ezen munkának figyelemmel 's gondolkodva leendő elolvasására bátorlakdom kérni a' *Tisza vidéki Hazafit*, mellyet, nem látzik, hogy elolvasott legyen.

Továbbá a' Versenyezés igen kevés jeles Férjfiak' alapítmánya. Az pedig tsak még is ellen mondhatatlan, hogy ez a' Nemzet' boldogítására — 's igazán — tzéloz: tehát, ha e' Jeleseknek tetszék Hazájokat illy úton kezdeni tökéletesíteni, ők nem foglalták el a' ditsőség más egyébb ösvényeit is, kivülöttök annyi ezer szerezhet magának viruló borostyánokat azon tárgyakkal való foglalatossággal, mellyek mind öt, mind a' Nemzetet ditsősítendők, 's mellyekre nézve még a' Haza szintűgy emelő karokra vár.

De még is, ha a' lelki mivelődésben, a' Versenyhez képest, igen hátra lennénk, 's ha nálunk a' Haza jövődö polgárainál igazán *betsesbbek kezdenének lenni a' barmok*: legyen meggyözödve a' *Tisza Vidéki* gondos jó *Hazafi*, hogy akkor az ő aggodalmas szavával szavamot bizonyosan én is egyesitném, és lelkem

minden erejéből ellene lévén a' lótenyésztésnek, mindenkinék erről való lebeszélése lenne legfőbb iparkodásom, sőt talán magát a' lovat is megátkoznam mivelődést óhajtó hevemben. De, ámbár a' tisztelt *Hazafl* panaszaira nézve sokban keseredve kell neki kezet nyujtanom, ámbár a' gyermekek valódi alapos nevelésekre nagy lármával nem sok *arany és billikom* ajándékoztatott, ámbár a' leánykák — kedves gondjaink — nevelésbeli alapítványaik hitvány és nyomorú lábón állanak, — ámbár temérdek falusi és városi iskoláink meglátására leveretve kell elpirúlnunk, — 's végre, ámbár eddig a' közönséges nevelői kenyér nagyon sanyarú; de gyakran gyúladhat lelkünkben hazafiúi boldogító öröm, látván mind ezeket is naponként jobbítani, tökéletesbbitetni. Jobbjaink 's tehetősebbeink' vizsgálódása elhatott már e' tárgyra is — e' felette érdemes tárgyra. Naponként elmélkednek erről, 's ez biztató előpostája annak, hogy az elmélkedéseket tsak hamar valódi tselekedet követendi. A' mint kerülnek most kezek tollra, szintűgy fognak kinyúlni hatalmas karok is, hogy a' mi most, ditső tzéljához képest, szégyenítő aljasságban hever, felemeltessek, 's minket táplálhat azon boldogító égi remény, a' Magyarok Istene ránk árasztandja még azon örömet, hogy gyermekeinket bölts tanító 's nevelő intézetben, bölts férjfiak' kezei által ápolgatni láthatandjuk.

Egyébiránt annyi számtalan tenni valók közt, a' mívelt Nemzetek között illy hátramaradtunkban, a' gyors szárnyú idővel roszul gazdálkodás lenne, egy Nemzetnek tsupán egy tárgyat venni egyszerre munkálathá. Egy fényes poltzra törő, ifjú erejű Nemzetnek sokkal több 's nagyobb hatásának kell lenni, mint sem hogy egyszerre több homályban lézengő nagy tárgy kiemeléséhez is ne bírjon, ne akarjon fogni.

Örömkönnyel ragyogó szemekkel láthatjuk pedig ezt éppen teljesülni. Óriási léptekkel halad a' felserkent Nemzet, sokban halad, hogy mindenben haladni fog, hinnünk kell 's munkás lélekkel óhajtánunk.

Viseljék tehát a' nagylelkű hongyámok emberi nemes sziveiken a' gyermekek, 's a' nemzetteket jó nevelését 's művelését, 's e' mellett gyarapodjék a' versenyezés!

Sz. D.

A' n é g y P.

XV Lajos frantzia Király idejében, Perault Péter Törvényszéki Elölülő, irószobájának ajtaja felibe négy P—t íratott, ez által jelenteni akarván: „*Pierre Perault Premier President.*“ Egy paraszt, az Elölülőnél valami dolga lévén, bejelenteti magát; — ez tsak hamar megtörtént, de az ajtó előtt igen sokáig kelle még azután várakoznia. Perault kijön valahára szobájából, 's látja mint tsudálja a' paraszt a' négy P—t: Valyon érti e' mit jelent az a' felírás? kérdi tőle. Én — úgymond a' paraszt — eleget törtem már rajta a' fejemet, 's az értelmét valahára kiis találtam. Nohát mond meg — szóll az Elölülő; a' négy P. felel a' paraszt, egyebet nem jelent, mint: *Pauvres Paysans Prenez Patience!* (szegény parasztok legyetek béketűrők.)

A p r ó s á g o k.

Egy Frankfurti pék, ki 1580-ban lisztjében fővenyet egyelített, büntetésül az abból sütött kenyeret fogságában meg emésztetni kénytelenítetett. Ezen eledel mellett tsak hamar kiadta lelkét.

A' szélpuskát (*sclopetum pneumaticum*) Norim-

bergában 1560-ban Lobsinger János, — a' kótákat pedig Jean de Meurs Párisban 1330-ban, találták fel.

A' házassági élet ezerszerte jobb és szebb vólna, ha Férjfi és Aszszony, a' napnak nagyobb részin át, nem olly hányd el vesd el ruházatban jelennének meg egymás előtt. Amor a' kis bohó, fél a' gyapot hálósüvegektől, 's mosatlan reggelifejkötőktől. Az Aszszonyoknál szeretetek hültével a' tsinoskodás gondja is fogy.

A' Barátság, szeretet szárny nélkül.

Azért hogy egy napon magadat szabaddá tevéd, ne hidd hogy már szabad vagy. A' kutya elszakítja ugyan a' lántzot, mely nyakát lebilintselé, de egy darabot maga után hurtzol, Ura megragadja azt, 's vissza vontzolja. A' madár, mellyet a' kis gyermek tzer-na szála fogva tart, addig izeg mozog, míg végre elszakítja azt, de a' legelső ágon, a' lábára hurkolt tzer-na darab fennakad, 's mint rabja ön magának, éhel hal el a' könyörülni érzéketlen ágon.

Egyszer a' legfélénkebbnek is van bátorsága, de mint örökét, tsak a' Hős bírja azt.

A' tudatlant, ki szünetlen fetseg, mig az alatt a' bölts hallgat, Sámsonhoz lehet hasonlítani, ki ellenjét számár állal verte le.

R e j t e t t s z ó.

Fogd az egészt ha hogy észre vevéd, elsöm madaraknál
Nézd pótolva utót; másika bójtre való.

Megfejtés a' 27. számban: Kemény.